

Turkish Studies Language and Literature

Volume 14 Issue 3, 2019, p. 1051-1065
DOI: 10.29228/TurkishStudies.36843
ISSN: 2667-5641
Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: 30.08.2019

✓ Accepted/Kabul: 30.09.2019

✍ Report Dates/Rapor Tarihleri: Referee 1 (14.09.2019)-Referee 2 (28.09.2019)- Referee 3 (29.09.2019)

This article was checked by intihal.net.

NABİZADE NAZIM'IN HİKÂYELERİNDE AŞKIN HÂLLERİ

Sibel BAYRAM*

ÖZ

Nabizade Ahmet Nazım Bey, Tanzimat Dönemi ile Servet-i Fünun Dönemi arasında yetişen Ara Nesil'in önemli yazar ve şairlerdendir. Ara Nesil, Tanzimat edebiyatının birinci döneminde başlayan ve sonrasında da devam eden Türk edebiyatındaki yeniliği benimserler. İlk defa Mehmet Kaplan'ın bahsettiği Ara Nesil sanatçıları, özellikle hikâye alanındaki katkılarıyla önemli bir yere sahiptirler. Hem romantik hem de realist unsurları kullanan Ara Nesil yazarları aşk konusunu yoğun bir şekilde işledikleri görülür.

Zehra romanının yanında hikâyeler de yazan Nabizade Nazım'ın, özellikle fen alanındaki merakı onu realist, natüralist bir çizgiye taşır. 1863-1893 yılları arasında yaşayan Nabizade Nazım, kısa bir ömür sürdürmüş olmakla birlikte yenilikçi tavrı, çevirdiği fizik, kimya kitapları, makaleleri, Zola ile ilgili görüşleri, hikâyeleri ve romanlarıyla kendisinden çok söz ettirmiştir. *Zehra* adlı romanı natüralist, realist çizgiler taşırken, hikâyelerinde ise daha çok aşk işlenmiştir.

Kötü bir çocukluk geçiren küçük yaşta anne ve babasını kaybeden yazarın hikâyelerinde de melankoli, acı, hüzün, mutsuzluk dikkati çeker. *Bir İftirak*, *Bir Hatıra*, *Zavallı Kız*, *Sevda*, *Hala Güzel*, *Haspa* adlı hikâyelerinde olayların merkezinde aşk vardır. Aşkın bireysel bir duygu olmasının yanında toplumsal, kültürel, felsefi, psikolojik boyutları da bulunur. Nabizade Nazım'ın romantik bir bakış açısıyla kaleme aldığı hikâyelerde aşkın çeşitleri, aşkı yaşayan kahramanların melankolik ruh hâlleri, aşk acıları, tesadüfler dikkati çeker. Bu çalışmamızda Nabizade Nazım'ın altı hikâyesi incelenerek, aşk kavramının işlenişi irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Aşk, kristalleştirme, ölüm, melankoli, Nabizade Nazım, Ara Nesil.

Dr. Öğr. Üyesi, Düzce Üniversitesi, E-posta: sibelbayram02@hotmail.com

DIFFERENT ASPECTS OF LOVE IN NABİZADE NAZİM'S STORIES

ABSTRACT

Nabizade Ahmet Nazım Bey is one of the most important writers and poets of the Ara Nesil who grew up between the Tanzimat Period and Servet-i Fünun Period. Ara Nesil adopts the innovation in Turkish literature which started in the first period of Tanzimat literature and continued after that. For the first time, Mehmet Kaplan's Ara Nesil artists have an important place especially with his contributions in the field of story. Ara Nesil writers, who use both romantic and realist elements, seem to be intensely involved in the subject of love.

Nabizade Nazım, who also writes stories in addition to Zehra's novel, takes her to a realistic, naturalist line, especially in the field of science. Nabizade Nazım, who lived between the years 1863-1893, has a short life, but also has been very talked about with his innovative attitude, his physics, chemistry books and articles, his opinions, his stories and novels. While his novel Zehra's novel carries a naturalistic, realistic line, his stories mostly focus on love.

Melancholy, pain, sadness, and unhappiness are general themes in the stories of the author who lost his mother and father at a young age. There is love in the center of events in his stories: *Bir İftirak*, *Bir Hatıra*, *Zavallı Kız*, *Sevda*, *Hala Güzel*. Love is not only an individual feeling but also has social, cultural, philosophical and psychological dimensions. In a story written by Nabizade Nazım from a romantic point of view, love varieties, elements of love, melancholic moods of love-living heroes, love sorrows, coincidences attract attention. In this study, the six stories of Nabizade Nazım were examined and the concept of love in these stories were examined.

STRUCTURED ABSTRACT

In addition to the biological basis of love, it has also cultural, psychological and social dimensions. Therefore, it has been the subject of research in many disciplines. Although love is universal, its cultural dimension is more dominant. It is the cultural dimension that determines how love will be lived. That's why love is diversified. There exist also opinions that love belongs to a certain society or class. *Aşk* (love) is an Arabic term and various definitions have been made so far about its roots and derivatives. The word *aşk*, which have the same root with *aşeka*, means creeper and it has relations with love with respect to meaning. Just as a creeper uses the nutrients of the tree or plant it encircles, love brings the lover to heel breaking of all his connections.

It is noteworthy that most of the translations made during the Tanzimat period were on love. In this period, love was presented mostly from the perspective of man. This is also true in the stories of Nabizade Nazım. Love in his stories begins with the man hero seeing and falling in love with the young woman. Feelings of the man are told throughout the story; however, the woman's feelings are always closed. The reader grasps through author that the woman is also in love with the hero. The

woman hero does not talk or talks very little. In Nabizade Nazım's stories, there are differences according to the ways in which the heroes fall in love and the way they live it.

Suitable places are created in the novels and stories where men and women can see each other, in order for them to be in a love at first sight. The first encounter, which happens mostly by chance, results in that the man and the woman like each other. The lovers seeing each other from far away think at first sight that there exists an extraordinary situation between them. Just as in the novels and stories of the Tanzimat Era, loves at first sight are also dealt with in the stories of Nabizade Nazım. Most of the loves at first sight happens after they see each other from far away.

In Ottoman society, lovers do not have the freedom to flirt. Therefore, authors benefit from a number of methods to create love. They usually meet in a garden or stroll place or they are relatives who live their childhood together. The story *Zavallı Kız*, portrayed from the hero's point of view, was set on the relationship between İhsan, who is sybarite, irresponsible and growing in wealth, and Hesna, who is the daughter of İhsan's aunt and is a child left alone with his mother's death. The relationship between İhsan and Hesna, who grew up in the same house, was initially a childhood friendship. That they share the same ambiance creates the ground for the love they would live. In the beginning, they are children who spend time together and sleep in the same bed. They are not aware of their feelings to each other. But, over time, the feelings of the two start to change.

Although love is a personal feeling, there is also a social aspect of that. For this reason, the cultural values of the society to which the lovers belong determine the way or end of how love to be lived. In the story *Haspa*, Behzat, day by day, begins to have unusual feelings for Şahinde, though he is at her father's age. Also in this story, the love between two people of different ages is being told. There, an answer to the question "does an age gap matter for love" is sought.

It is not always possible for an individual to be desired and recognized by the others. It is the platonic love that arises when it is feeling of only one side. Platonic love turns into a pathological state when it becomes an obsession. Lacan states that the individual has a desire to be recognized. In the story of *Sevda*, there is a discussion about "does love arise from pleasure or is it an expectation from the other side?". Love is platonic in the story of *Zavallı Kız*. Hesna's strong feelings are not felt back. İhsan is wrapped up in pleasure; he doesn't take Hesna to heart, even though he recognizes her feelings.

Death is told very often in Nabizade Nazım's stories. It causes the story line to end up with a tragic situation. Civil service becomes an obstacle for the lovers who rejoin immediately and whose love begins very happily. Civil service duty of the man and his going away to a distant country from his beloved are ways that are often used by Nabizade Nazım to make the lovers away from each other. The story of *Bir Hatıra* is expected to end happily, but following the involuntary separation due to the duty and that Anastasia cannot stand this and dies, it has a tragic end.

The lover attributes features to the person he loves that she doesn't actually have. Thus, the crystallization period begins. Crystallization means that the lover be ready to live the love, does attribute features to her when he meets his to-be-beloved and creates a perfect being in his imagination. In the story *Zavallı Kız*, İhsan, who is living his crystallization time, thinks S. above all values.

Nabizade Ahmet Nazım Bey, who was grown between the Tanzimat and Servet-i Fünun periods, is particularly famous for his works *Zehra* and *Karabibik*. Aside from *Zehra*, *Karabibik*, which he wrote in a realist naturalistic line, a reflection of romance is visible in his other stories. Different aspects of love are discussed in the histories *Bir İftirak*, *Bir Hatıra*, *Zavallı Kız*, *Sevda*, *Hala Güzel*, *Haspa*, where love is the core matter.

Keywords: Love, crystallization, death, melancholy, Nabizade Nazım, Ara Nesil.

Giriş

Aşkın biyolojik temellendirilmesinin yanında kültürel, psikolojik, sosyal boyutları da bulunmaktadır. Bu yüzden pek çok disiplinin araştırma konusu olmuştur. Aşk, evrensel olmakla birlikte kültürel boyutu ağır basar. Kültürel boyut ise aşkın nasıl yaşanacağını belirler. Bu yüzden de farklı aşklar ortaya çıkmaktadır. Aşkın belli bir topluma ya da sınıfa ait olduğu görüşler de bulunmaktadır. “Antropolog Leonard Plotnicov’a göre antropologlar, yıllardır romantik aşkın modern Batı’ya özgü olduğunu varsaydılar. Hatta antropologlar alan araştırmasında aşk olgusuna rastlamalarına rağmen, bunu ender olarak dile getirmişlerdir. Jankowiak’a göre araştırmalarda aşkın göz ardı edilmesinin sebebi, toplumbilimcilerin aşkı insan hayatının lüks bir yönü olduğunu, zor yaşam koşullarda aşkın gelişme şansının az olduğuna inanmalarıydı. Ayrıca aşkın köylüler için değil yönetici sınıf için var olduğuna dair inanç da bu görüşleri desteklemiştir.” (Akt. Uştuk, 2016: 60) Stendhal ise “Aşka Dair” adlı eserinde aşkı dört çeşide ayırır: 1. Tutku aşkı, 2. Zevk aşkı, 3. Fiziksel aşk ve 4. Gurur aşkı Stendhal, “Aşk bir ateş gibidir, insanın iradesine bağlı olmaksızın yükselir ve sonra da yok olur.” der. (Stendhal, 2009: 52)

Aşk, Arapça bir terim olup aşkın kelime olarak köklerine ve türevlerine dair çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. “Aşkla aynı kökten gelen ‘aşeka’ kelimesi sarmâşık anlamında olup, aşkla anlam bakımından ilişkilidir. Nasıl ki sarmaşık bitkisi, kuşattığı ağaç veya bitkinin besininden faydalanıp onu kurutuyorsa; aşk da aşığı bütün bağlantılarından kopararak onu ram etmektedir. Yine benzer olarak aynı kökten türemiş olan, hem tatlı hem ekşi bir çeşit meyve olan ‘uşuk’ da aşk ile bağlantılıdır. Aşk da sevgiliye hem muhabbet hem de ayrılık sonucu hüznün, hoşnutsuzluk yaşatmaktadır.” (Dizman,2009:7)

Klasik şiirimizde de aşk önemli bir yer tutar. “Klasik kültürümüzde sevgi, çeşitli şekillerde tarif ve tasnif edilir. İbn Arabî, sevgiyi “ruhanî” ve “tabî” olarak iki gruba ayırır. Sevgilisini hem sevilen için hem de kendi için sevme durumuna ruhanî sevgi, sevgiliyi sadece kendi nefsi için sevme durumuna da tabî sevgi der. Yine İbn Arabî’nin sevginin yanılmaları sadedinde ifade ettiği “âşıklar sevgilinin gerçek bir varlığı olduğunu zannederler. Oysaki sevgili ‘âdem’ [ölü/yok] hâlinde olan bir varlıktır. Âşık sevgiliye öylesine bağlanır ki sonunda onu, gerçek bir varlıkta ‘var’ olarak görür.” şeklindeki görüşleri, geleneksel aşk anlayışındaki çok boyutluluk ve derinliğin arka planına ışık tutmaktadır. Platonik aşk olarak da nitelendirilen bu aşkın sınırsızlığını Fuzûlî, “âlem-i aşk, bahr-i aşk, deryâ-yı aşk, fezâ-yı aşk” gibi sonsuzluk imgesini çağrıştıran göstergelerle yansıtır.” (Selçuk,2017:347)Tanzimat Döneminde yapılan çevirilerin çoğunluğunun, aşk konulu olması dikkat çekici bir durumdur. Yalçın bunu “Osmanlı toplumun flörte açık olmaması aşk ilişkisinin en açık ya

da daha bağımsız şekliyle romanlarda yaşanmak istenmesi olarak açıklar.”(Akt. Sarıçelik Abbasbeyli, 2014:118), Bu dönem eserlerinde aşk daha çok erkeğin bakış açısıyla verilir.

Ara Nesil yazarı olan Nabizade Nazım'ın hikâyelerinde de bu durum geçerliliğini korur. Ara Nesil ifadesi ilk defa Mehmet Kaplan tarafından ortaya atılır. Ara Nesil'in tam olarak hangi tarihlerde ve kimleri kapsadığı tartışma konusudur. Bununla birlikte Tanzimat ikinci dönemi ile Servet-i Fünun dönemi arasındaki zaman dilimini kapsadığı görüşü ağırlık kazanır. Ara Nesil'de hikâye türünde örnekler verilmekle beraber tam olarak modern bir hikâyecilikten söz edemeyiz. Ara Nesil hikâyeciliğine bakıldığında 1890'dan itibaren daha belirgin bir gelişme gösterdiğini görürüz. “1890'lı yıllardan itibaren hikâye türü artık kendini bulmaya başlar. Müphemlikten sıyrılan hikâye mânâsını bulma yolunda yapı ve muhteva bakımından bir değişim ve gelişim dönemine girer. Böylece hikâye bilinçlenmesi başlar. Yani 1880-1890 arasında kaleme alınan hikâyelerin genelinde görülen, hikâye vakasının içinde hal ve hareketleriyle yaşayan, ruh dünyası tekdüze ele alınan hikâye kişileri, yavaş yavaş alışlagelmiş bu özelliklerinden sıyrılmaya başlar. Hikâye kahramanı artık ruh dünyasıyla, karakterinin barındırdığı çeşitli özelliklerle hikâyenin içine girer. Ama bu durum, 1890'lı yıllardan sonra yazılan tüm hikâyeler için geçerli olmayıp, eski tarz hikâye geleneğiyle husule gelen hikâyeler de mevcuttur.” (Baytimur,2018:40) Ara nesil yazarları romantizmin etkisinde hikâyeler vermekte; ancak realizme doğru da bir yönelişleri söz konusudur. Nabizade Nazım'ın hikâyeleri incelendiğinde *Karabibik* eserinde realist unsurların ön planda olduğu, kahramanların iç dünyalarının da irdelendiği görülür. Ancak *Bir İftirak*, *Bir Hatıra*, *Zavallı Kız*, *Sevda*, *Hala Güzel* gibi hikâyeleri için aynı görüşü söyleyemeyiz. Daha çok aşkın işlendiği Tanzimat dönemi hikâyeleriyle benzer unsurlar taşıdığını söyleyebiliriz.

“Ara Nesil döneminde kaleme alınan hikâyelerde aşk, kişilerin dünyayla olan ilişkilerini yönlendirme konusunda işlevseldir. Bu işlevselliğin kaynağı da, hikâye kahramanının sevdiği kişinin kendisine karşı olan hal ve hareketlerinden ileri gelir. Aşk temi ayrılık, aldatan/aldatılan, itiraf edilemeyen, karşılıklı, karşılıksız, saplantılı/zarar veren, yasak aşk/günah gibi boyutlarda karşımıza çıkar.”(Baytimur,2018:48) Nabizade Nazım'ın hikâyelerinde de Ara Nesil yazarları gibi bir aşk anlayışı ve aşkın işleniş söz konusudur. Hikâyelerinde aşk, erkek kahramanın genç kızı görmesi ve âşık olmasıyla başlar. Kurgu boyunca erkeğin duyguları anlatılır ancak kadının hisleri kapalıdır. Okuyucu yazar üzerinden kadının da kahramana âşık olduğunu öğrenir. Kadın kahraman konuşturulmaz ya da çok az konuşturulur. Nabizade Nazım'ın hikâyelerinde kahramanların âşık olma biçimleri ve âşkı yaşama biçimlerine göre farklılıklar görülmektedir.

1. Yıldırım Aşklar

İlk görüşte aşk anlamına gelen yıldırım aşkın yaşanması için romanlarda ve hikâyelerde kadın ve erkeğin birbirini görebileceği uygun mekânlar oluşturulur. Daha çok tesadüflere dayanan ilk karşılaşma erkeğin ya da kadının birbirinden hoşlanmalarıyla sonuçlanır. Birbirini uzaktan gören âşıklar ilk görüşte aralarında olağanüstü bir durumun olduğunu düşünürler. Tanzimat Dönemi roman ve hikâyelerinde olduğu gibi Nabizade Nazım'ın hikâyelerinde de yıldırım aşklar çok işlenir. Yıldırım aşkların çoğu uzaktan görme sonucu oluşur. “Bu şekilde uzaktan görerek âşık olmak, Batıda natüralizm veya gerçekçilik dönemlerinde değil, feodal ortaçağ edebiyatında ve biraz da bir kalıntı olarak Rönesans başlangıcından kullanılmış bir edebi görüştür.” (Eken, 1975: 11)

Kahramanın ağzından anlatılan *Bir Hatıra* adlı hikâyenin başlangıç kısmında bir olaya tesadüf edileceği okuyucuya önceden hissettirilir. Kahraman, Florya'ya doğru bir gezintiye çıkar. Kahramanın içinde kendisinin de bilemediği birtakım karışık duygular mevcuttur. Melankolik bir yapıya sahip olduğu “Niçin başka tabiatların safa-mend olduğu temaşa bende bir teessür-i hazini mucip oluyor? Niçin, niçin? Bunu her tarafa sorarım; hiçbir yerden cevap alamam... Cennet, yeis, vehim, kara sevda;

ne isim verirseniz veriniz.”¹ (s.80) cümlelerinden anlaşılmaktadır. Kahraman kendisini tuhaf duygular içerisinde hissettiği bir günde Florya’daki bir bağa gelir. Kahraman kendisiyle baş başa kalma fırsatını bulur.

Aşkın oluşmasında zaman, mevsim de önemli bir unsurdur. Kiraz mevsimidir. “Bir bostan; bostanın ilerisi sık bir ağaçlık; bu ağaçlığın yaprakları arasından parça parça bir derya-yı lacivert-renk görünüyordu. Sol tarafıma bakınca bir saha-yı vesia-ı dilara nihayetinde kimisinin bacasından hafif mavi duman çıkar.” (s.81) Hem mekânın hem de zamanın aşk için uygun hâle getirildiği hikâyede kahraman tesadüf ettiği bir bağda kiraz yerken aniden bir kadın sesini duyar. Kadın sesinin duyulmasıyla kurguda hareketlilik başlar. Kahramanın merak duygusunu uyandırır. “Semimin olanca dikkatini bu sesin havaya verdiği ihtizazatı tamamen ahz u zabta hasrettim.” (s.82) Aşkın doğması için diğer bir sebep de güzelliiktir. “Aşkın doğuşundan önce, güzellik, bir belirti olarak gereklidir; sevilen kişi hakkında duyulan övgüler insanı aşka hazırlar. Eğer beslediğiniz hayranlık, yeterince güçlüyse, en küçük bir umut ışığı bile, bir anda aşk ateşini yakmaya yetecektir.” (Stendhal,2009: 62) Sesi duyan kahraman, sesin sahibi hakkında düşünmeye başlar. Sesten etkilenen kahraman sesin sahibinin genç olduğuna kanaat eder, genç kadının güzel olup olmadığı sorusuyla meşgul olur. Böylece ses, aşk ateşini yakar. Kadını görmeden duyduğu aşka, âşık olur. “Bu nağme-i latifenin tesir-i vicdan-perveri altında müsahhat kalmıştım. Bila-ihhtiyar gözlerimi arkaya çevirdim.” (s.82) Kahramanın başını çevirip sesin sahibini görmesiyle ilk görüşte aşk yaşanır.

Kahraman genç kızı görmesiyle dengesini kaybeder. “Yüreğim çarpmaya, asabım titremeye başladı.”(s.82) Kahraman, âşık olmak için zaten hazırdır. Kızla birlikte aşk nesnesine kavuşur. “Kızın gözlerinden sevda saçılmaktaydı.” (s.82) cümleleri genç kızın da bu aşka kayıtsız kalamayacağını ön bilgisi niteliğindedir. Hikâyede iki kahraman da yıldırım aşkıyla birbirine âşık olurlar. Erkek kahraman, sevdiği genç kızı kendi mülkü gibi görür. “O, sizin mülkünüz gibi görünür, çünkü onu sadece siz mutlu edebilirsiniz. O, sizin değerinizin ölçüsüdür.” (Stendhal,2009: 65) Genç kıza okuma-yazma öğretmek sadece kendisinin onu mutlu edeceğini düşünür. “Birinci şahsın ağzından anlatıldığı hikâyede Anastasya bütün güzelliklerin toplandığı örnek bir şahsiyet olarak tasvir edilir. Namusu, zekâsı ve güzelliğiyle ideal bir eş olarak tasvir edilir.” (Kacıroğlu, 2004: 85)

Zavallı Kız adlı hikâyede, İhsan aşka inanmamaktadır. Ancak Konkordiya Tiyatrosunda sahne alan düşkün bir kadın olan S.’yi görür görmez âşık olur, onun müptelası hâline gelir. *Sevda* adlı hikâyede de yıldırım aşkı yaşanır. Hikâye beş gencin bir araya gelip aşk hakkında yaptıkları tartışmayla başlar. Hikâyede Nabizade Nazım, sevda ile ilgili düşüncelerini de kahramanlar aracılığıyla sık sık ortaya koyar. Hikâyenin başında kullanılan “Sevda bir kuru hülyadan ibarettir.” cümlesi hikâyenin tezini oluşturur. Kurgu boyunca aşkın var olup olmadığı tartışılır. Hikâyenin başkahramanı Fettah, yirmi yedi yaşlarında, aşkı okuduğu kitaplardaki teorilere göre düşünen bir gençtir. Yeterli tecrübeye sahip değildir. Aşkı her şeyden daha değerli görür. Diğer kahraman Muhlis ise aşkı tecrübe etmiş ve her aşkın zamanı geldiğinde biteceğine inanır. Aşkı, bir kumaşa benzetir. Kumaş ne kadar sağlam olursa olsun zaman aşımına dayanamaz ve eskir. Ayrıca kadın-erkek arasındaki aşk bir çeşit alışveriştir. Muhlis aşkı değerlendirirken gerçekçi bir yaklaşımla, akli ön planda tutar, Fettah ise kalbi ön plana koyar. Muhlis, aşkın değersizliğiyle insanîyetin bir şey kaybetmeyeceğini savunur.

Fettah’a göre aşk insanlığı rahatlatan, kalpleri aydınlatan, hayat veren bir duygudur. “Aşkın o istirahat bahş olan tebessümünden de mahrum kalmaz mıydı? Ya kalplerimizi tenvir eden o füyuzat güneşinin hayat verici şuatından da mı mahrum olmazdı? Eğer aşk senin zannın gibi kuru bir hülyadan ibaret olsaydı biz varlığımızdan ne beklerdik?” (s.135) Fettah, âşık olmaya hazırdır. Aşkın gerçekleşmesi için bireyin de ruhsal anlamda aşka hazır olması gerekir. Fettah, hazırdır sadece geriye

¹Nabizade Nazım (Haz. Sabahattin Çağın, Nedret Kurudere) Karabibik ve Diğer Hikâyeler, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2015. (Metindeki alıntılar bu eserden yapılacaktır.)

aşk nesnesi gereklidir. Bunun için de kurguda bir tesadüf oluşturulur. Fettah, bahçede komşusu Nazmiye'yi görür. Böylece beklenen aşkın ilk kıvılcımı meydana gelir. Fettah, hayalindeki aşkı, sevgilinin özelliklerini Nazmiye'ye vakfeder ve yıldırım aşkıyla Nazmiye'ye âşık olur. Dürbünle her gün onu izlemeye başlar.

Hala Güzel adlı hikâyede de yıldırım aşkı yaşanır. Hikâyede geriye dönüş tekniği kullanılır. Kahraman Safder, Sıdıka adlı bir kadınla evli, iki çocuk babasıdır. Safder'in mutlu olmadığı geçmiş hayatını özlemle andığı hikâyenin başında belirtilir. Safder'in genç olduğu döneme sıçrama yapılır. Safder, genç olduğu dönemde bir gün Beykoz civarında dolaşırken bir grup genç kıza rastlar. Nabizade Nazım'ın diğer hikâyelerinde olduğu gibi *Hala Güzel* hikâyesinde de aşkın oluşmasında tesadüfün büyük bir önemi bulunmaktadır. Safder, sonraki bir gün yine gezmeye çıkar. Bu sırada iki genç kıza tesadüf eder. Safder, dikkatli bakınca kızlardan birinin daha önce Beykoz'da gördüğü kızlardan biri olduğuna hükmeder. Genç kızla ilgili hayaller kurmaya başlar. Hayalperest bir yapıya sahip olan kahraman, genç kızla evlendiklerini çocuklarının olduğunu düşünür. Safder, Beykoz'da tesadüfen gördüğü Fahriye'ye âşık olur. Birkaç gün arayla yine genç kıza tesadüf eder. Sonunda kızın evini, kim olduğunu öğrenir. İki genç arasındaki iletişim sadece bakışlarla sınırlıdır. Birbirlerine ilan-ı aşk etmezler. Safder, genç kızın da kendisine karşı ilgi duyması için umut eder. "Bir erkek için, umut, sadece sevdiği kadının hareketlerine bağlıdır ve başka hiçbir şey bu hareketleri yorumlamaktan daha kolay değildir." (Stendhal, 2009: 59) Nabizade Nazım'ın hikâyelerindeki ortak bir nokta da âşıkların uzun süre bakışmaları, harekete geçmemeleridir. İki genç arasındaki uzaktan süren aşk devam ederken bir gün Ahmet adında biri tarafından bir mektup Safder'e gönderilir. Safder, mektupla kız arasında bir ilişki kuramasa da mektupta belirtilen randevu yerine gider. Randevu yerine gittiğinde, Ahmet'in kızın babası olduğunu anlar.

Hikâyenin bu kısmı çok gerçekçi olmazken kızın babası Ahmet, Safder'e kızına olan muhabbetinden haberdar olduğunu ve kızını kendisine vermek istediğini belirtir. Böylece *Hala Güzel*'de hadise düğümlendiği anda bir mektup düğümü ve hikâyeyi çözer. Beykoz Çayırı'nda duygularını birbirine açamayan Fahriye ile Safder'in bu acemiliğini Fahriye'nin babası üstlenir. Bir mektup bu safhadaki aşkı birden evliliğe dönüştürecek kadar sihirli bir özelliğe sahiptir. İşte bu beklenmedik olaylarla kuruluş koyu bir duygusallığın kucağına düşer." (Uç, 2007: 69) İki âşık arasında hiçbir engel çıkmadan kısa sürede evlenirler.

Haspa adlı hikâye bir vapurda başlar. Behzat, birkaç aylık memuriyetten dolayı İstanbul'dan, eşinden, oğlundan uzak kalmıştır. Görev süresi bittiği için vapurla İstanbul'a dönmektedir. Vapurda güzel bir kadına tesadüf eder, uzaktan onu izlemeye başlar. Ancak eşini hatırlayınca bundan suçluluk duyar. Daha sonra vapurda Galip Bey ile tanışır. Galip Bey ile uzaktan akraba çıkarlar. Galip Bey de memuriyetten dolayı Yafa'da kalmış, görev süresi bittiği için İstanbul'a dönen bir Türk'tür. Kısa sürede arkadaş olan Galip Bey ve Behzat vapurda birlikte zaman geçirirler. Galip Bey'in on iki yaşlarında Şahinde adında bir kızı vardır. Şahinde, afacan, güzel bir kızdır ve Behzat'ı etkiler. Behzat ve Şahinde arasında sıcak bir ilişki kurulur. Behzat, ilk görüşte kendisinden yaşça küçük Şahinde'den etkilenir.

2.Çocukluk Aşkları

Osmanlı toplumunda, âşıkların flört etme serbestliği bulunmaz. Bu yüzden yazarlar aşkı oluşturmak için birtakım yöntemlerden faydalanırlar. Genellikle bir bahçede ya da gezinti mekânında tanışırlar ya da birlikte çocuklukları geçmiş akraba çocuklarıdır. Kahramanın bakış açısıyla anlatılan *Zavallı Kız* adlı hikâyede eğlenceye düşkün, sorumsuz, zenginlik içerisinde rahat büyüyen İhsan ile çocuk yaşta annesinin ölümüyle yalnız kalan halasının kızı Hesna'nın ilişkileri üzerine kurulmuştur. Çocukluktan itibaren aynı evde büyüyen İhsan ve Hesna'nın arasındaki ilişki başlangıçta çocukluk arkadaşlığı şeklindedir. Aynı ortamı paylaşmaları, filizlenecek aşkın zeminini oluşturur. Başlangıçta birlikte vakit geçiren, aynı yatakta uyuyan çocuklardır. Birbirlerine karşı duygularının farkında değildirler. Ancak zamanla iki kahramanın duyguları değişir. Bu onların tavırlarına da yansır.

“Evvelleri Hesna ile bir yatakta yatarken fikrimi gıcıklayacak hiç rüya bile görmeden uyanırdım. Adeta Hesna nazarımda bir zarif statü olup bende sade onun nefaset-i sanatını temaşadan başka hiçbir emelde bulunamazdım. Hâlbuki girip çıktığım ve avaze-i dura-durunu işitip dinlediğim âlemler fikrimi çalmaya başlayalıdan beri Hesna ile bir yatakta yatmak değil, hatta yüzünü görsem bir göğüs geçirmekten kendimi alamazdım.” (s.105) İhsan’ın bu değişimine karşılık Hesna’da da bir değişim söz konusu olur. “İyice dikkat ederdim ki Hesna’nın dahi tavrı tagayyür etmektedir. Evvelleri eve girdikçe koşarak boynuma sıçrayan ve beni kemal-i safvetle buselerine müstağrak eden Hesna, adeta beni gördükçe sararmaya ve dili dolaşmaya başladı.” (s.106)

Çocukken aralarında hiçbir mesafenin olmadığı çoğunlukla akraba olan aynı konakta büyüyen kahramanlar, büyüdükçe farklı hissiyatlara sahip olurlar. Seven kişi, sevdiğine yaklaşmak isterken tam tersi davranışlarda bulunur. Hesna’nın İhsan’a karşı duyguları arttıkça ondan kaçmaya başlar. Hesna, mantığıyla hareket edemez. İhsan’ın kötü alışkanlıklarına bilmesine rağmen mantığını değil, kalbini dinler. Stendhal, “Aşığı gören bir kadın daha yavaş düşünür veya sevmenin getirdiği mutluluğa teslim olur.” der. (Stendhal, 2009: 60) Hesna da İhsan’a duygularıyla teslim olur.

3.Yasak Aşkılar

Aşk, bireysel bir duygu olsa da aşkın toplumsal yönü de bulunur. Bu yüzden âşıkların ait oldukları toplumun kültürel değerleri aşkın yaşanma biçimini ya da sonunu belirler. *Haspaadlı* hikâyede Behzat, Şahinde’nin babası yaşında olmasına karşılık gün geçtikçe ona karşı farklı duygular hissetmeye başlar. Bu hikâyede de farklı yaşlarda olan iki kişinin birbirine olan sevgisi işlenmektedir. Aradaki yaş farkı aşka engel olabilir mi? sorusunun cevabı aranılır. Stendhal’a göre “Aşkta yaş sınırı yoktur.” (Stendhal, 2009: 52) Şahinde ise küçük olduğu için Behzat’ın kendisine karşı olan duygularını fark edememekte Behzat’la vakit geçirmekten hoşlanmaktadır. Behzat, kendisine hâkim olmaya çalışsa da Şahinde’yi görmeden yapamaz ve onu ziyarete gider. Galip Bey ile Behzat Şahinde’nin eğitimi konusunda konuşurlar ve Behzat Şahinde’nin yatılı okula verilmesi gerektiğini söyler. Şahinde yatılı okula verilir. Behzat, sık sık Şahinde’yi ziyarete gider, gündün güne Şahinde’ye olan aşkı artar. Aradan dört yıl geçer ve Şahinde on altı yaşına girer. Okulunu bitirir ve kısmeti çıkar. Nikâhta vekâleti Behzat’a verilir. Behzat, vekillik görevini yerine getirir ve Şahinde’yi evlendirir. Hikâye mutsuz bir sonla biter.

Yazar, hikâyesini bu sonla neden bitirdiğini açıklar. Hikâyenin iki sonun da kötü olduğunu, iki kötünden daha az kötü olanı seçerek bir felaketin gerçekleşmesini engellediğini, kendisi de Behzat’ın yerinde olsaydı aynı davranışı sergileyeceğini söyler. Bu hikâyede aşkı mantık mı, kalp mi? sorgulaması yapılmış ve sonunda hayallerin yerine gerçeklerin, mantığın kazanması sağlanmıştır. “Gece saat alafranga üçe doğruydu. Semada aydınlıktan eser yok. Karanlık, korkunç bulutlar bir sürat-i fevkalade ile uçuşup duruyor.” cümleleriyle başlayan *Bir İftirak* adlı kısa hikâyede yazar, hikâyenin trajik sonunu sezdirme yoluyla okuyucuya vermiştir. Hikâyede Baron Di’nin kızı olan Matmazel Di’nin Vikont adında genç kızları kendisine âşık edip kandıran bir gence âşık olmasını, Vikont uğruna babasının evinden kaçmasını konu edinir. Vikont Matmazel Di’yi kendisine âşık ettikten sonra onunla evlenmeyip kendisine metres yapar. Bu duruma dayanamayan Matmazel Di Derujun nehrine atlayarak intihar eder. Saf aşkın ve hileli aşkın konu edindiği hikâyede genç kızları tuzağına düşüren erkekler anlatır. Vikont’a safiyane duygularla bağlanan Matmezel’in yasak aşkı, ölümüne neden olur. Çok az diyalogun olduğu, kahramanların iç dünyalarının anlatılmadığı hikâyede vaka çok kısa anlatılmış, kahramanların aşkına dair ayrıntılı ruh çözümlemeleri yapılmamıştır. Kahramanların nerede, nasıl tanıştıklarına dair de bir bilgi yer almaz. Kontun çok sevdiği kızı Matmazel’in bir gece âşık olduğu Vikont uğruna evi terk etmesi ve bir zaman sonra aşkıyla ilgili yaşadığı hayal kırıklığından sonra intihar ettiği haberi gelir. Aşkın yaşanma süresi verilmemiştir. Trajik sona hızlı bir geçiş yapılmıştır.

Zavallı Kız adlı hikâyede Hesna’nın aşkına karşılık İhsan, ailesinin istemediği yasak bir aşk yaşar. Hesna’nın masumiyetine karşılık, kurguda ikinci bir kadın ortaya çıkar. Konkordiya’da sahne

alan S. adındaki kadın, düşkün bir kadındır. İhsan, bu kadına tutulur ve Hesna'yı büsbütün unuttur. Erkek karakter zayıf, çabuk etki altında kalan birisidir. Zehra romanındaki Suphi'yi andırır. Suphi Ürani'nin etkisiyle gündün güne her şeyini kaybederken İhsan da S.'nin tuzağına düşer ailesini, hayatını bir tarafa bırakır. “Ben bir yandan bu suretle sefaletin, sefaletin en şayan-ı nefret grivelerinde dolaşmaktayken bir taraftan da S. Hakkındaki muhabbetim alevlenmekteydi.” (s.114) İhsan, âşık olmuştur. “Aşk doğmuştur. Sevmek, bütün duyularınla ve mümkün olduğu kadar yakından, sevilen ve karşılık olarak bizi seven nesneyi görmek, dokunmak ve hissetmektir.” (Stendhal, 2009: 46) Zayıf karakterli, zevklerinin nesnesi olan İhsan, babasının ikazlarına uymayarak evden ayrılır, elindeki tüm parayı S. için harcar. Hesna ile olan evlenme kararından vazgeçer. S.'nin ihanetine uğrar, sonunda evine Hesna'ya döner; ancak Hesna ölüm döşegindedir.

Bir Hatıra adlı hikâyedeki olumsuz durum ise, Safder'in Avrupa'ya birkaç yıllığına görevlendirilmesiyle başlar. Aralarındaki mesafe birbirlerine aşkın da azalmasına sebep olur. Hikâyede mesafe ve aşk arasındaki ilişki işlenir. Gözden irak olan gönülden de irak olunur düşüncesiyle Safder'in eşi Fahriye, bir gün pencereden sokakta geçen genç, yakışıklı bir delikanlıdan hoşlanır. Durumun farkına varan Fahriye'nin anne ve babası bir yolunu bulur ve Safder'in İstanbul'a gelmesini sağlarlar. Ancak Fahriye'nin Safder'e olan aşkı bitmiştir, Fahriye başkasına âşiktir.

Yazar, Fahriye'yi başkasına âşık olduğu için ayıplamaz. Okuyucunun da ayıplamaması için “Gönül ahvalinden ve muhabbetin kadınlar nezdindeki tesirat-ı sahiranesinden haberdar olanlar Fahriye'de bila-ihiyar peyda olan şu muhabbet-i saniyeyi kendi hakkında medar-ı teşni addetmezler.” (s.184) der. Cinsler arasında aşkın yaşanma yoğunluğunun farklılığına dikkat çekilmektedir. Kadınların aşk konusunda daha zayıf olduğu bu yüzden de ikinci defa âşık olmalarının ayıplanmaması gerektiği dile getirilir. Hikâyede dikkati çeken başka bir unsur da Fahriye'nin anne ve babasının Fahriye'nin yasak aşkıdan haberdar olmalarına karşılık anlayışlı yaklaşımlarıdır. Sonunda Safder ve Fahriye boşanırlar ve Fahriye sevdiği erkekle ikinci evliliğini yapar. Safder de daha sonra Sıdika ile evlenir. İki çocuğu olur. Fahriye'nin ise bir oğlu olur; oğlu ancak dokuz aylıkken ölür, bir süre sonra eşini, annesini, babasını kaybeder. Görüldüğü gibi kurguda ölüm çok fazla yer almaktadır. Aradan yıllar geçer ve oğulları Fahri için Fahriye ve Safder'in görüşmeleri zaruri olur. Fahriye ve Safder bir araya gelir, bununla birlikte Safder'in Fahriye'ye olan aşkı devam etmektedir. Bir araya geldiklerinde Fahriye'nin yüzüne bakamayan Safder, Fahriye'nin “Yüzüme bir kerecik neden bakmıyorsunuz?” (s.186) sorusuyla Fahriye'nin yüzüne bakar. Fahriye aradan yirmi yıl geçmiş olmasına rağmen halen güzeldir.

4. Platonik Aşklar

Aşk, normal ve patolojik görünümleri olarak iki şekilde ele alınmaktadır. Hegel'e göre, “İnsan isteği ya da daha iyi bir deyişle, bir bireyi özgür ve bireyselliğinin, özgürlüğünün, tarihinin ve sonuç olarak da tarihselliğinin bilincinde kılan anthropogene (insan kılan) istek, hayvanın duyduğu istekten (doğal, yalnızca yaşayan ve hayatı hak da yalnızca bir duyguya sahip olan varlığın isteğinden) gerçek 'pozitif, veri olan bir nesneye değil de, başka bir isteğe yönelmesiyle ayrılır. Böylece örneğin erkek ve kadın ilişkisinde istek, eğer biri diğerinin bedenini değil de, isteğini isterse; eğer o istek olarak isteği 'elde etmek', 'kendinin kılmak' isterse, yani istenmek ya da 'sevilmek' yahut insan olması bakımından değerli olarak, insan bireyi gerçekliğinde 'kabul edilmek' isterse, bu insani bir istektir.” (Göka,1994: 35) Lacan ise bireyin tanınma isteğinin olduğunu belirtir. Seveda adlı hikâyede “aşk bir hazdan mı yoksa karşı taraftan bir beklenti midir?” tartışması olur. “Aşktan maksat sırf bir hazz-ı manevi istifadesinden ibaretse insan kadar güzel yapılan bir statüye veya bir kız resmine dahi âşık olmamak neden?” (s.150) Hegel'in bireyin istenmesi ve kendisini tanımır kılmak istemesi bireyin bir statüye değil de bir kıza âşık olmasını oluşturmaktadır.

Bireyin istenir olması, karşı taraftan tanınır olması her zaman mümkün olan bir durum değildir. Tek taraflı bir istenç olduğunda platonik aşklar doğar. Platonik aşklar, bireyde bir takıntı haline geldiğinde patolojik bir hale dönüşür.

Zavallı Kız adlı hikâyede aşk, platoniktir. Hesna'nın güçlü duyguları taraf bulmaz. İhsan, zevk eğlence dünyasına kendisini kaptırmış, Hesna'nın duygularını fark etmekle beraber Hesna'yı ciddiye almaz. "Ben safanın, sefahatin öyle cevelangahında puyan olmuştum ki her dakikada bir tebeddül eden manzaraların arasında Hesna gibi zavallı tek bir kızın vücudu görünmek ihtimali yoktu."(s.106) İhsan için bütün aşklar birer oyuncaktır. Kadınlar birer nesnedir. Hesna'nın onun için günden güne zayıflayıp mahvolması karşısında kahramanın yalnızca düşündüğü tek şey vardır. O da yeni bir oyun. Girdiği ilişkilerle kendisini özne, karşısındakini de nesne olarak gördüğü için Hesna'nın üzüntüsünü umursamaz. Babasının Hesna'nın ona karşı olan aşkını anlatması ve onları evlendirmek isteyişi de onun için eğlenecek yeni bir konudur. "İş tevhüle kaldıktan sonra ha Hesna ha Fatma hepsi birdi. Belki bu surette daha memnun oldum. Hazır canım sıkılmaya başlamıştı. Hiç olmazsa beni iki, üç ay avutacak bir eğlence bulmuşum demektir." (s.111)

İhsan (özne) = Hesna (nesne)

İhsan aşka inanmamaktadır. Aşk bayağı bulur. "Sevmek! İşte en bayağı en aptalca bir ihtimal!" (s.112) Hesna'nın karşılıksız aşkı, onu yatağa düşürmüştür. Geri dönen pişman olan İhsan'ın Hesna için yapacağı bir şey kalmamıştır. Hesna, son kez İhsan'a bakarak ölür. "İffet ve masumiyet cenazesinin bir timsal-i tammı olan bu naaş-ı mübarek huzurunda diz çöktüm." (s.131) Son pişmanlığın fayda etmediği kurguda platonik aşkın sonu trajik bir ölümlerle bitirilmiştir. Vefalı Hesna ve vefasız İhsan üzerinden tezatlıklar üzerine kurulu bir aşk hikâyesidir.

Haspa adlı hikâyede de platonik aşk söz konusudur. Ellili yaşlarda, evli ve bir çocuk babası olan Behzat vapurda tesadüf ettiği on iki yaşlarındaki Şahinde'ye tutulur. Aralarındaki yaş farkı bir engeldir. Bu aşk hikâyesinde ise toplumsal engeller ön plandadır. Behzat Şahinde'ye olan aşkını kendi içinde yaşar. Tek taraflı olan bu aşk hikâyesinde Şahinde, kendi yaşlarında bir gençle evlenir.

5.Ölümçül Aşklar

"Aşk ilahi bir mumdur ben de onun cezbesine kapılacak ve onun ateşinde yanacak pervane...'" Bu dize çevirisi bize, Divan şiirindeki aşk'ı ve şairinin konumunu anlatır. Aşk yakıcıdır, yok edicidir, âşık bunu bilir ama yine de kendini aşkın, o yakıcı cezbesinden kurtaramaz, hatta kurtarmak istemez."² Divan şiirinde görülen sevgilinin uğrunda ölme isteği Nabizade Nazım'ın hikâyelerinde de karşımıza çıkar. Nabizade Nazım'ın hikâyelerinde ölüm çok sık işlenir. Ölüm vaka örgüsünü trajik bir duruma sokar.

Bir Hatıra adlı hikâyede, kahramanın âşık olduğu genç kız mükemmel tasvir edilir. Aşkın oluşması için kurguda uygun mekân olan Florya'daki bir kiraz bahçesi oluşturulur. Kahraman tesadüfle Anastasya'ya burada rastlar. Mevsim kiraz mevsimidir. Mekân, zaman ve güzel bir genç kız var edilerek aşkın filizlenmesi için tüm sebepler meydana getirilmiş olunur. Genç kız, nar renkli bir elbise giymiş, kara saçları kahramanın ona bağlanmasını daha da arttırmıştır. Genç kız mükemmel çizilir. "Bu dudaklar sanki ince derili sulu bir kirazdır ki üzerine tebessüm şeklinde bir nurani kuş konmuş." (s.88) Şiirsel bir dille, genç kız tasvir edilir. "Nar" leitmotif olarak tekrarlanıp genç kızın simgesi olarak kullanılır. Genç kız ile kahraman farklı sınıflara mensupturlar. Çünkü genç kız bir bağcının kızıdır, kahraman ise zengindir. Kahraman bu sınıf farklılığını önce düşünür; ancak genç kıza sunacağı imkânları düşününce ümitlenir. Kahramanın ilgisine genç kız da olumlu yaklaşır. Kahraman aşk duyguları içerisindeyken ortaya bir rakip çıkar. Kahramanın kendisine rakip gördüğü genç, tutkusunun daha da artmasına sebep olur. Âşık, uzaklaşmak istedikçe kalbi onu genç kızın olduğu Florya'ya götürür. Bu aşama, kahramandaki filizlenen aşk duygusuyla mücadele etme dönemidir. Aşk galip çıkar. Genç kız Anastasya adlı Rum kızıdır. Anastasya'nın Türkçe bilmemesi kahramanla genç kızın görüşmeleri için uygun fırsat doğurur. Kahraman Türkçe dersi verirken, onu istediği gibi bir eş

²Mehmet Kalpaklı, Divan Şiirinde Aşk, <https://mehmetkalpakli.files.wordpress.com/2016/04/045-divan-siirinde-ask.pdf>

olarak yetiştirir. Kahraman, eğitilmiş, zengin genç kız ise eğitimsiz, fakir olarak çizilir. Aradaki farklılık genç kızın, kahramanı kendisine hayran olmasını sağlar.

Kurgu âşıkların evlenmesiyle devam eder. Mutlu son çizilmişken “Heyhat” kelimesiyle hikâyenin sonunun başka bir yoldan devam edeceği izlenimini bırakır. Evlendikten sonra âşıkların mutluluğu için engel olarak kahramanın uzak bir bölgeye memur tayin edilmesi çıkartılır. Kahraman, memuriyetini bitirip Anastasya'ya döndüğünde kendisine mezarlık gösterilir. Gerçekçi bir şekilde çizilmeyen ve Anastasya'nın ölüm nedeni de tam olarak anlatılmayan hikâye trajik bir sonla bitirilir. Trajik son, ayrıntılı anlatılmamış, birkaç ayda hastalık meydana gelmiş ve genç kız ölmüştür. Anastasya'nın ölüm haberini alan kahraman hastalanmış kendini bilmeden uzun bir müddet hasta yatar. Mezarlığın başına her gün gidip sevdiğinin hatıralarıyla ağlayan çaresiz âşık, herkesin merhamet ettiği bir duruma düşer. Hikâye “Ah! Anastasya” cümlesiyle son bulur.

Mutlu başlayan, çabuk birbirine kavuşan âşıkların önünde memuriyet engeli çıkar. Memuriyet görevi ve kahramanın sevdiğinden uzak bir ülkeye, şehre gitmesi Nabizade Nazım'ın âşıkları birbirinden uzaklaştırmak için sıkça kullandığı bir unsurdur. Bir Hatıra adlı hikâyede de mutlu sonla bitmesi beklenirken, görevden dolayı oluşan zorunlu ayrılık, arkasından Anastasya'nın bu ayrılığa dayanamaması ve ölmesiyle trajik bir sonla biter. Hikâye realist bir üslup yerine romantik bir üslupla anlatılmıştır.

Bir İftirak adlı hikâyede de ölüm vardır. Matmazel'in annesi küçük yaşta ölmüştür. Matmazel, Vikont'a âşık olur. Ancak kendisini aldatan, hayal kırıklığına uğratan Vikont'un gerçek yüzünü gören Matmazel, çözümünü intihar etmede bulur. *Bir İftirak* hikâyesi de ölümle sonuçlanır. *Zavallı Kız* adlı hikâyede Hesna'nın anne ve babası çok erken yaşta ölür. Böylece hikâye daha başlarken, Hesna'ya talihsiz hayat çizgisi çizilmiştir. Hikâye Hesna'nın vefasız İhsan'a âşık olmasıyla devam eder. Aşkına karşılık alamayan Hesna, gündün güne erir ve sonunda ölür. Kurguda üç ölüm vakası bulunur.

Hala Güzel hikâyesinde de Fahriye âşık olduğu ve ikinci evliliğini yaptığı Emin kısa bir süre sonra ölür ve Fahriye pişmanlıklarıyla beraber yalnız kalır. Annesi ve babasının ölümü Fahriye'yi çaresiz ve mutsuz olmasına sebep olur. Hikâyede bu son yazar tarafından Fahriye'ye verilen bir ceza gibidir. Fahriye, Safder ile evli bir çocuk sahibi olmasına rağmen gönlünü Emin'e kaptırır. Eşinden boşanır. Yazar, geçici duyguların mutluluk veremeyeceğini vurgulamak için hikâyesini Fahriye'nin pişmanlığıyla bitirir.

6. Kristalleştirilen Aşklar

Âşık, sevdiği kişiye gerçekte var olmayan özellikler yükler. Böylece kristalleştirme dönemi başlamış olur. Kristalleştirme, aşkın aşk yaşamaya hazır olması ve âşık olacağı kişiyle karşılaştığında ona onun sahip olmadığı özellikler yüklemesi, hayalinde bir mükemmel bir varlık yaratmasıdır. “Eğer, bir kadının sizi sevdiğinden eminseniz, onu binlerce mükemmellekle bezemekten zevk alır ve mutluluğunuzu sonsuz bir tatmin duygusuyla anlatırsınız. Sonunda, bu insan sizin için alabildiğine önemli bir yere yerleşir, ona cennetten düşmüş, henüz tanınmayan fakat size ait olması kesin olan biri gözüyle bakarsınız.” (Stendhal, 2009: 46) Kristalleştirme döneminde âşık sevdiğini yüceltmek için bahaneler bulur. Onu kendisine ait olarak görür.

Zavallı Kız adlı hikâyede, kristalleştirme dönemini yaşayan İhsan S.'yi tüm değerlerin üstünde görür. Ona göre S. “Ben dünyada kadın denilen mahlûkun kâffesini ismet ve melekiyetin numunesi zannedecek kadar tecrübesiz bir çılgın bulunduğum cihetle nazarımda S. camiü'l-fezail bir nazenin-i ikbaldî.” (s.115) Hâlbuki S. düşkün bir kadındır. Zayıf, çabuk aldanan İhsan, menfaatçi S. ile aşk çıkmazına girer. İyi, kötü arasında kalır ve kendisini kaybeder. İhsan'ın annesi ise bu dönem eserlerinde sıkça görülen gözü yaşlı anne tipidir. Zehra'daki Suphi'nin annesi gibi gözyaşları dökmekten ve oğlunun döneceğini beklemekten başka bir şey elinden gelmez. İhsan, bir gün baskın yapıp S.'nin başka bir erkekle birlikte gördüğü halde aşkın yoğunluğu devam ettiği kristalleştirme döneminde olduğu için İhsan gördüğü manzara için mazeretler yaratarak kendisini kandırmaya devam

eder. Tüm parasını alıp evden kaçan S.'nin ardından sokaklara düşen İhsan, sokakta geçirdiği bir gecenin sabahında bilinci de uyanmaya, gerçekleri görmeye başlar. İhsan'daki bu değişim gerçekçi çizilememiştir. S.'nin masumiyetine inanarak uyuyan İhsan, uyandığında S.'den nefret eden biri olmuştur. "Sabah serinliği beynimin ateşini teskin etmekle serin kanla düşünmeye başladım. Vukuatın bi'-l cümle hakayığı nazar-ı intibahım önünde tecelli etti." (s.126) Daha önce S.'nin birçok olumsuz durumlarını görmesine rağmen kötü düşünmemiştir. Ancak bu sefer birdenbire kahraman daha önce reddettiği Hesna'ya gitme isteği duyar. "Ah Hesna'ya, pederime, valideme kavuşmaya gidiyordum." (s.128)

Sevda adlı hikâyede de Fettah'ın bahçede Nazmiye'yi görmesiyle birlikte kristalleştirme dönemi başlar. Her gün dürbünle Nazmiye'yi izler, gerçekte olmayan özellikleri onda görür. Kristalleştirme dönemine giren Fettah, "Kızın meziyet-i cemali gözlerinde büyümekteydi. Kendi vehmiyle kendi tahassüsünü izam etmekte olduğunun farkında değildi." (s.137) Fettah, sürekli Nazmiye'nin hayaliyle yaşamaya başlar. Onu görmediği zamanlarda ıstırap çeker. "Fettah'ın muhabbeti hayal içinde peyda olmuş, Nazmiye'nin sevdası da kör bir tebaiyetten azmıştı." (s.139) Birinci kristalleştirme döneminden sonra Fettah ikinci kristalleştirme dönemine girer. Bu dönemde Fettah, Nazmiye'nin de kendisine karşı ilgi duyduğuna dair kanıtlar arar. Stendhal, bu dönemde aşığın zihninde üç aşamanın olduğunu belirtir. Aşık, kendi kendine "O kusursuzdur, O beni seviyor, Onun beni sevdiğine dair en güçlü kanıtları nasıl toplayabilirim?" (Stendhal, 2009: 49) sorularını sorar. Bunlar, Fettah'ın zihnini meşgul eden başlıca cümlelerdir. Nazmiye'ye mektuplar yazarak sevgisinin ilelebet süreceğini yazar. Fettah, içine düştüğü bu aşktan mutluluk duyar. Aşk, onun ruhunu gündün güne işgal eder. Fizyolojik olarak da Fettah'ta değişimler olur. Sürekli kalp çarpıntısı yaşar. George Gusdorf, 'La Connaissance De Soi' adlı yapıtında bu bağlamda aşkı şöyle anlatır: "Aşk, bizi bizden, dar kalıbımızdan kurtararak kendi benliğimizi gösterir bize. Bize yabancı olan ve bizi tamamlayan varlıkla ilinti kurduğumuz an kendimizi olumlarız. Bir bilgi türü olan sevgi, nicedir içinde yaşadığımız görünüme bile yeni nitelikler kazandırır, önümüzdeki yeni gökler, yeni topraklar açılır. İşin en büyük sırrı da buradadır zaten: dünya bir başka varlıktır, ben de bir başka varlığım." (Beauvoir, 1993: 86) Fettah, Nazmiye'ye olan duygularıyla birlikte tüm dünyası Nazmiye olur artık başka bir insandır. Aşk mektupları yazmaya, hayaller kurmaya başlar. Aşkla birlikte benliği başka bir safhaya geçmiştir.

Hikâyede aşka inanan ve inanmayan olarak iki cephe oluşur. Nail, Muhlis'in aşk ile ilgili olumsuz görüşlerine katılmaz. Nail, "Elektirikiyet, mıknaşiyet gibi havass-ı celile neden ibarettir? Bir kırışın ihtizazı bizde niçin bu kadar infialat ve teesüratı mucip oluyor? Hep bu vukuatta müessir nedir? Aşk ve sevda değil mi? Dünya ve ma-fiha hep aşk ve sevda üzerine kurulmuş değil mi?" sözleriyle aşkın ne olduğunu sorgular. Besim ise aşkın büyütüldüğü kadar büyük olmadığı tezini ortaya koyar. Besim, Nail'in aşka inanmasını aptallık olarak nitelendirir. Hikâyede aşka inanan ve aşka inanmayanlar olarak iki grup insanın ortaya çıktığını görüyoruz.

1- Aşka inananlar: Fettah, Nail, Tahsin, Suphi.

2- Aşka inanmayanlar: Besim, Muhlis, Hulusi.

Fettah'ın Nazmiye'ye olan tutkusu gündün güne artar. Nazmiye'yi gözünde olağanüstü bir varlık hâline getirir. Onun bu aşkı gerçekçi değildir. Hayaller içinde büyütülen kristalleştirilen bir aşktır. Fettah, tüm kalbiyle aşkın yüceliğine inanır. Aşka inanmayan Muhlis'i ve aşka inanmayan herkesi küçümser. "Aşk ve muhabbet gibi sahibini mazhar-ı füyuzatın kılan bir hiss-i mukaddesi iki paralık basma alışverişi derekesine tenzil etmek isteyenlere "deli" ismini bile layık göremiyor. Çünkü deliler bile şeref-i sevdayı inkâr edemeyeceklerini hükmediyor." (s.140)

Fettah, Nazmiye'ye duygularını anlatmak, rahatlamak için aşk mektupları yazar. "Seni ilelebet seveceğim. Bu muhabbet kalbimden hiçbir zaman mahvolmayacak." (s.141) Mektupta yazdığı son derece romantik olan bu ifadeler, onu mutlu eder. Aşık olmak istediği için Nazmiye'ye âşıktır. Aşık olma hâlini sever. Fettah, âşık olduğuna dair kesin bir sonuca varmak için ellerini kalbine koyar.

Kalbinin hızlı hızlı atmakta olduğunu görünce kesin bir düşünceyle âşık olduğuna kanaat getirir. Müzik, duyguların ifşasında önemli bir araçtır. Fettah, arkadaşlarıyla gittiği kıraathanede fasıl yapılmaktadır. Kalbindeki duygular daha da güçlenir. Sürekli sevdadan bahseder. Bu durum etrafındakilerin de dikkatini çeker. Nail, insanın fikrinde olanın dilinde olduğuna inandığı için Fettah'ın aşk hâli içerisinde olduğunu düşünür. Nail, kâinatın devam etmesini, yıldızların, güneşin parlamasını aşka bağlar. “Bütün ecza-yı avalimin istimrarına illet olan şey aşk ve sevda değil midir? Bunca güneşler enden parlıyor?” (s.145) Devamında “Aşk ve sevda değil midir? Dünya ve ma-fiha hep aşk ve sevda üzerine kurulmuş değil mi?” (s.145) Nail kâinattan örnekler vererek tüm canlı cansız varlıkların özünde aşkın olduğunu belirtir. Nabizade Nazım, Nail üzerinde okuyucuyu aşk kavramıyla ilgili bir sorgulama içerisine sokar. Sordurduğu sorularla aşk var mıdır? Yok mudur? Konusu bir kez daha tartışma konusu olur. Realist ve romantik görüşler karşı karşıyadır. “Aşk ve sevda sürekli bir heva vü hevesten başka bir şey değildir.” (s.149) romantik sözlerine karşılık “Eğer insanlar bu duygudan mahrum olsaydılar, hayatlarının ne meziyet ve ehemmiyeti kalırdı?” (s.145) cümleleri kurulur. Fettah, birbirine zıt bu iki düşünce arasında gidip gelir. Arkadaşlarının aşkla ilgili söyledikleri cümleleri zihnini kurcalar.

Fettah, kafasındaki karışıklıklara rağmen saf aşka inanır. Şevki ise saf aşkın olmadığını tüm âşıkların arzularının sadece sevdiklerine kavuşmak olduğunu söyler. Ona göre aşk, visalden ibarettir. Fettah ise Şevki'nin genç olmasından kaynaklanan bir itiraz erme hevesine kapıldığını saf aşka inanmamanın delilik olduğuna inanır. Şevki, düşüncelerini ispatlamak için aşktan sadece manevi bir istek beklentisi varsa o zaman insanların neden çok güzel kusursuz bir büste âşık olmadıklarını sorar. Fettah ise tarih boyunca saf aşka inanan şairleri, yazarları örnek gösterir. “O feyz bir zilla, bir nakısaya mübeddel olacak olursa? Sonra bunca gelip geçmiş şairler ve müellifler ve safvet ve ulviyet-i sevdaya kani olanlar beşeriyetin yüzüne nasıl bakacaklar?” (s.151) Fettah, aşk ile ilgili sorularına cevap bulabilmek için birkaç arkadaşına mektup yazar. “Aşk ve sevda hakkındaki fikir ve itikadınız nedir? (s.153) sorusunu sorar. Bir gün sevdiği Nazmiye'ye tesadüf eder. Nazmiye'yi yakından gördüğünde onun dürbünde uzaktan izlediği gibi güzel olmadığını hatta iki kelimeyi bir araya getiremediğini görür. Aşkın bu kadar yanılıcılığını görünce aşk duygusuna olanguveni sarsılır. Fettah'taki kristalleştirme dönemi bitmiştir. Sevdiği kıızı mükemmelleştirmekten vazgeçer. Muhlis ve Şevki'nin düşüncelerine yaklaşır. Zaman geçtikçe saf aşka olan inancını yitirir. Buna rağmen Nazmiye ile evlenme isteğinden vazgeçmez. Bu arada arkadaşlarına gönderdiği mektuplardan aşk ile ilgili cevaplar gelir. Herkes kendisine göre bir aşk tanımı yapmıştır. “Aşk ve sevda hayatımızın gıdasıdır... Ben ce aşk ve sevda bir oyuncaktır... Aşka bel bağlama, yar için ağlama... Sevda bir ateştir, sakın sokulma.” (s.157) cevapları bunlardan bazılarıdır. Bu da gösteriyor ki aşk ve sevda konusunda bir fikir birliği yoktur. İnsanlar tecrübelerine göre olumlu ya da olumsuz yargılarda bulunurlar.

Fettah, Nazmiye ile evlenir. Evlendikten iki hafta sonra ondan bıkar. “Şimdiki halde adeta, Nazmiye'den usanmaya başlamıştır.” (s.159) Aşkın sürekliliğine olan inancını kaybeder. Bütün aşkların, büyük bir tutkuyla başlayıp kavuşulduktan sonra büyük aşkın mutlaka biteceğine inanır. Bundan dolayı da Nazmiye'yi bırakıp çok güzel bir kadınla da evlense aynı son olacaktır. Fettah, bu düşüncelerinden dolayı Nazmiye'den boşanmayı düşünmez. Hikâyenin sonunda, yine baştaki gibi bir sahne kurulur. Aradan geçen zamana karşı Fettah, Nail, Muhlis, Hakkı Suphi, Besim, Vasfî toplanmış aşk hakkında konuşmaktadırlar. Muhlis, hikâyenin başında olduğu gibi aşkın kuru bir hülyadan ibaret olduğunu söylerken Nail, aşkın mukaddes bir nimet olduğunu savunur. Bu görüşlere karşılık Fettah, artık hikâyenin başındaki Fettah değildir. O, aşkın saflığına kutsallığına inanmamaktadır. Yine de herkesin başından bir aşkın geçtiğine, kiminin bunu fark ettiğini kiminin de bunu fark etmediğini savunur. Fettah'ın bu düşüncesine Muhlis dışında toplantıdaki herkes katılır. Hikâyede aşk ile ilgili bir değişim söz konusudur. Başta aşka inanan Fettah birtakım sorgulamalardan geçer, hem kendi içinde tartışır hem de çevresindekilerle tartışır. Sonunda çok âşık olduğunu zannettiği Nazmiye ile evlenir. Kendisi aşkın varlığını tecrübe eder, kristalleştirme dönemini yaşadından sonra aşkın geçiciliğini kabul eder.

Hala Güzel adlı hikâyede de evli olan Fahriye Emin'e olan aşkını kristalleştirir. Kısa bir süre sonra Emin'e olan aşkı bitirir ancak bu uğurda Safder ile olan evliliğini de bitirmiştir. Safder, kendisini terk eden ve başkasıyla evlenen Fahriye'ye kızgın değildir. Her şeye rağmen aradan yıllar geçmişse de aşkı devam etmektedir.

Sonuç

Tanzimat ile Servet-i Fünun dönemleri arasında yetişen Nabizade Ahmet Nazım Bey, özellikle *Zehra*, *Karabibik* adlı eserleriyle tanınmıştır. Realist, natüralist bir çizgide yazdığı *Zehra*, *Karabibik* adlı eserlerinin dışında yazdığı hikâyelerinde romantizmin yansımaları görülür. Aşkın merkezde olduğu *Bir İftirak*, *Bir Hatıra*, *Zavallı Kız*, *Sevda*, *Hala Güzel*, *Haspa* adlı hikâyelerinde aşkın farklı yönleri anlatılır.

Kahramanlar, hikâyelerde birbirlerini tesadüfen bir bahçede, bir sokakta görürler. Ya da çocuklukları birlikte geçer. Fiziksel olarak ilk görüşte birbirlerinden etkilenirler. Erkek ile kadının buluşmalarının uygun görülmediği toplumda ilk başta sadece bakışmalarla birbirlerine karşı olan duygular ifade edilmeye çalışılır. Sonraki aşamada ise iletişim mektuplarla sağlanır. *Sevda* adlı hikâyede Fettah, Nazmiye'ye olan duygularını mektupla anlatır. *Bir Hatıra*'da kahraman ile Anastasya, bakışlarla anlaşır. Bazen de âşıkların birbirine kavuşmaları için yardımcı kahramanlar oluşturulur. *Hala Güzel* adlı hikâyede Fahriye'nin babası gençleri birbirine kavuşturur.

Nabizade Nazım'ın hikâyelerinde aşklar, yıldırım aşkı şeklinde gelişir. Onun hikâyelerinde çok fazla sorgulanmadan kahramanlar birbirini tutkuyla severler. Yazar, aşkı realist bir anlatım yerine romantik bir üslupla anlatır. Hikâyelerde ölüm çok fazla işlenir. *Sevda* yüzünden kahramanlar, hastalanıp ölürlür. Aşk hikâyeleri trajik bir biçimde sonlandırılır, mutlu bir kavuşma görülmez. Aşkı erkek ve kadın birlikte yaşamalarına rağmen, erkek kahramanlar daha ön planda ve özne durumundadır. Kadın kahramanlar edilgendir ve ruhsal dünyası anlatılmaz. Okuyucu, erkek kahramanlar üzerinden kadının duygularını öğrenir. Hikâyelerde, birdenbire oluşan yıldırım aşklar, tek taraflı platonik aşklar, yaşı ya da konumları uygun olmadığı için yaşanması toplum tarafından engellenen yasak aşklar, aşk acısından dolayı yaşanan ölümler, sevgilinin kristalize edilerek abartılı yaşanan aşklar görülür.

Ara Nesil yazarı olan Nabizade Nazım'ın Ara Nesil'in diğer yazarları gibi hem romantik hem de realist unsurların hâkim olduğu hikâyeler oluşturduğu, aşk temasını yoğun olarak işlediği ve aşkı aldatan/aldatılan, ilk görüşte yıldırım aşkları, yasak aşklar gibi hallerde ortaya koyduğunu söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

- Baytımur Memiş, N.(2018). *Ara Nesilde Hikâye*, Yayınlanmamış doktora tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Beauvoir, S. (1993). *Evli Kadın*, İstanbul: Payel Yayıncılık.
- Dizman, E.(2009). *Meşai Sistemde Aşkın Tecellisi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Eken, A.(1975). "Türk Romancılığında Nabizade Nazım", *Birikim*, 4: 10-13.
- Göka, E. (1994). "Bir Hastalık Olarak Aşk: Karşılıksız Aşk Sendromu", *Kriz Dergisi*, Ankara Üniversitesi Psikiyatrik Kriz Uygulama ve Araştırma Merkezi, 6(2):33-41.
- Kacıroğlu, M. (2004). "Nabizade Nazım'ın Hikâyeciliği", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 25:81-88.

-
- Kalpaklı, M. Osmanlı Sanatı, https://mehmetkalpakli.files.wordpress.com/2016/04/045-divan-siirinde_ask.pdf. (erişim tarihi:25.02.2018)
- Nabizade N., Haz. Çağın S. ve Kurudere N.(2015). *Karabibik ve Diğer Hikâyeler*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Sarıçelik Abbasbeyli, R. (2014). “Tanzimat’tan Cumhuriyete Türk Romanlarında Aşk İlişkileri”, *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, Güz Dönemi 2(5):116-135.
- Selçuk, B. (2017). “Gasset ve Fuzûlî’deki Sevgiler Üstüne”, *International Journal of Language Academy*,5(7) : 345 -358.
- Stendhal, M. H. B. (2009). *Aşk*, İstanbul: Oda Yayınları.
- Uç H. (2007). *Nabizade Nazım Şair ve Romancı*, İstanbul: Kitabevi.
- Uştuk, O. (2016). “Aşk Örüntüleri Üzerine Bir Anlatı Analizi”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(3):59-70.

